

Trobada British Lichen Society - Brioli-Institució Catalana d'Història Natural - Estiu 2024

Entre els dies 28 de juliol al 3 d'agost es va celebrar una trobada a Catalunya de la British Lichen Society (BLS) i el grup de líquens de Brioli-ICHN. En la trobada van participar membres de la BLS de les Illes Britàniques, d'Alemanya i d'Estats Units.



Grup BLS - Brioli al mirador de la Pena, amb la Direcció del PNIN de Poblet

L'objectiu de la trobada era donar a conèixer la flora líquènica de Catalunya a aquest grup internacional, i vam tenir com a seu el Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet (PNIN Poblet). La trobada ha estat liderada pel responsable de la BLS Graham Boswell, Field Meetings Secretary, amb el suport del Dr. Antonio Gómez-Bolea, líquenòleg de la Universitat de Barcelona i la Maria José Chesa d'Applied Lichenology, ambdós membres del grup Brioli-ICHN.

Vam estar allotjats a l'Espluga del Francolí, a l'Hostal del Senglar, un espai fantàstic i estratègic per poder realitzar totes les excursions. Vam fer molts àpats, especialment sopars al bar del Casal, i vam poder gaudir amb les especialitats de la cuina catalana i de l'amabilitat de tot l'equip. Cada matí esmorzàvem a Cal Tullet, on també compràvem les coques i delícies per menjar al camp.

En aquesta setmana teníem un programa amb excursions cada dia, amb l'objectiu d'explorar els diferents hàbitats, posant èmfasi en els ambients mediterranis. A les tardes i vespres, treballà-

vem al laboratori, que teníem habilitat a la sala de conferències a l'Hostal del Senglar, amb lupes binoculars i microscopis.

Diumenge 28 de juliol comença la trobada, i vàrem obsequiar els assistents amb un barret dissenyat per l'ocasió gràcies al suport de la ICHN. També altres detalls com la llibreta del 125è aniversari de la ICHN, i els obsequis del PNIN Poblet i d'altres entitats. Expliquem el programa previst i totes les indicacions per poder gaudir al màxim d'aquesta setmana intensa d'excursions i descobertes.

Dilluns 29 de juliol visitem el barranc de Castellfollit i seguim l'itinerari micològic que el PNIN de Poblet té preparat. L'objectiu d'aquesta primera excursió és l'observació dels líquens sobre roques silícies (granit i esquistos), líquens epífits sobre alzina, roure i pi roig, i els líquens terrícoles.



Peltigera neckeri que podem trobar en aquest itinerari del PNIN de Poblet

A la tarda visitem el monestir de Poblet, on podem gaudir d'un dels monuments més emblemàtics de Catalunya, i també observar els líquens que es desenvolupen sobre els materials petris de construcció. Som molt afortunats en aquesta visita, donat que un dels monjos de la comunitat monàstica, fra Xavier, és també biòleg i ens rep amb molta amabilitat i ens ofereix una visita molt especial al monestir.

Dimarts 30 de juliol l'excursió té com a objectiu l'observació dels líquens sobre roques calcàries del barranc de la Pena, també seguint una part de l'itinerari de l'alzinar de la Pena del PNIN





La vida secreta dels arbres. Adaptació gràfica del best seller mundial. PETER WOHLLEBEN. Cossetània Edicions, 2024. 240 pàgines.



Dormitori dels monjos, Monestir de Poblet

de Poblet. En aquesta jornada vam comptar amb la directora del PNIN de Poblet, l'Éster Trullols, i els tècnics el Ricard Collado i l'Eloi Josa, que van explicar-nos les espècies botàniques que el PNIN de Poblet allotja i tot l'esforç que es realitza per incrementar el coneixement de la flora líquènica i la millora contínua per a la protecció dels hàbitats.

Dimecres 31 de juliol vàrem visitar la serra de Bellmunt-Almenara, a la comarca de la Noguera, concretament vàrem estar a la Sentiu de Sió, per a l'observació de les comunitats líquèniques que es desenvolupen sobre els guixos. Aquesta excursió ha estat preparada amb la col·laboració de la Secció de Botànica de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Volem agrair l'esforç de l'Antoni Mayoral, i de tot l'equip, especialment al Joan Pedrol i a l'Albert Tarragó. En aquesta sortida es van observar dues espècies de líquens terrícoles incloses en el Catàleg de flora amenaçada de Catalunya, el líquen fruticulós en perill d'extinció *Seirophora lacunosa*, el líquen crustaci amb categoria de vulnerable, *Acarospora nodulosa*. Altres espècies observades són: *Acarospora placodiiformis*, *Psora saviczii*, *Psora vallesiaca*, *Gyalolechia desertorum*, entre d'altres.



Grup BLS - Brioli observant els líquens sobre els guixos de la Sentiu de Sió

Posteriorment, ens dirigim a un dels altres espais naturals de Ponent, la Reserva Natural de Mas de Melons. Ens rep l'Adrià Urrea, tècnic del projecte LIFE Connect Ricotí Project, que ens explica l'objectiu d'aquest estudi i ens mostra les instal·lacions de la Reserva Natural de Mas de Melons.



Grup BLS - Brioli visitant les instal·lacions de la Reserva Natural de Mas de Melons amb l'Adrià Urrea

Ens dirigim ara al restaurant Antoni Rúbies a Artesa de Lleida, on vam poder gaudir de la gastronomia catalana amb les amanides, esqueixada, cargols a la gormanta i els arrossos, que tant enamoren a tot el grup.

Finalitzem la jornada, a la sala de conferències de l'Hostal del Senglar, on la biòloga i il·lustradora científica del grup Brioli, Mercè Cartanyà, ens ha preparat una xerrada sobre la geologia de Catalunya i flora del massís de Montserrat.



Grup BLS - Brioli a la Tossa d'Alp

L'1 d'agost ens dirigim ben aviat als Pirineus, a la Molina, per pujar a la Tossa d'Alp. En aquesta ocasió observarem els líquens terrícoles i saxícoles d'aquest ambient prepirinenc. Les espècies a destacar serien: *Xanthapychia contortuplicata*, líquen saxícola inclòs en el Catàleg de flora amenaçada de Catalunya, i *Vulpicida juniperinus*, líquen que viu sobre els sòls i troncs en aquest tipus d'hàbitats de muntanya.



Grup BLS - Brioli a Montserrat

El 2 d'agost visitem Montserrat, gaudim de les meravelloses vistes que ens ofereixen l'aeri i posteriorment el funicular a Sant Joan. Ens adreçem per al camí a Sant Jeroni fins al mirador, tot observant els líquens sobre els conglomerats. En la visita comptem també amb l'Enric Alonso, membre de Brioli.

Finalitzem aquestes excursions el dia 3 d'agost a Prades, per observar els líquens saxícoles que es desenvolupen sobre els gresos del Buntsandstein, així com líquens terrícoles, i líquens epífits sobre alzina (*Quercus ilex*) i roure reboll (*Quercus pyrenaica*). Compartim amb els assistents a l'excursió el projecte exTRICATe «Building Iberian conservation networks and the global Red List assessment of the regionally vulnerable lichen *Lethariella intricata*», projecte finançat per la IUCN per ampliar el coneixement d'aquesta espècie amenaçada pel que fa a la península Ibèrica. Les localitats de *Lethariella intricata* que fins a la data han estat trobades a Catalunya, se situen totes a les Muntanyes de Prades.



Aves d'Europa. Identificación de todas la aves y plumajes. NILS VAN DUIVENDIJK i MARC GUYT. Editorial Lynx, 2024. 1.050 pàgines.

La cloenda d'aquesta fantàstica setmana té lloc al bar del Casal de l'Espluga del Francolí, on gaudim d'un sopar a la fresca, amb la cultura i gastronomia catalanes, amb productes genuïns i una elaboració honesta, amb somriures i simpatia, per fer més lleugera aquesta setmana canicular.

Han estat uns dies amb un programa intens, per aconseguir el màxim gaudi del paisatge, les roques, els sòls, la vegetació, i tots els líquens que els coronen. Uns dies per poder compartir i aprendre de la natura que ens envolta i que observada a través d'una lupa adquireix les formes, els colors i les textures dels líquens. Una oportunitat per la introspecció, per emular l'estra-

tègia de la simbiosi, de la col·laboració i de l'ajuda per ser millors persones, de fet, «tots som líquens». ■



Oryx, la revista de l'amant de la natura, núm 01. Editorial Oryx, 2024. 84 pàgines.

Delegació del Bages

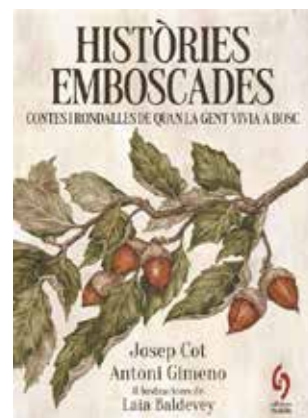
Sortides naturalistes guiades

Quaternari. El dissabte 29 de juny hi hagué l'activitat dedicada al Quaternari –els seus afloraments formant terrasses i planes al·luvials modelades pels rius, la litologia, els usos i l'ocupació, els fòssils de grans mamífers, la història de les descobertes durant l'explotació de graveres i de la conservació d'aquests fòssils fràgils...– que comptà amb una trentena llarga de participants i que fou dirigida amb coneixement i entusiasme encomanadissos per Josep Biosca i Munts, conservador del **Museu de Geologia Valentí Masachs** i membre de la ICHN.

La sessió començà amb una visita a les vitrines del Museu de Geologia que exposen fòssils del Quaternari. Per a l'ocasió, Josep Biosca recopilà els **esquemes històrics que situen les terrasses fluvials del Cardener a Callús i a Manresa**, un pòster mostrant la diversitat de mamuts i elefants que existí en temps passats –res a veure amb el nostre present en el qual es mantenen vives només 2 espècies de la família dels proboscídis: l'elefant africà i l'elefant asiàtic–, detalls anatòmics de les enormes defenses o ullals i dels molars de mamuts que, en ser les parts més dures, són també les que més fàcilment poden esdevenir fòssils, i fotos històriques

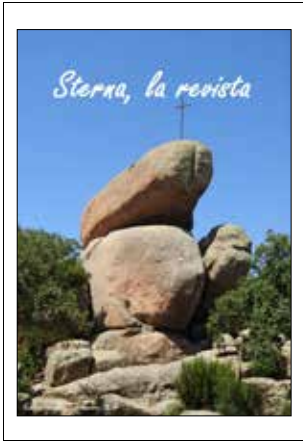
de les troballes i excavacions d'aquests grans fòssils durant les explotacions de graveres a Puigberenguer (Manresa), al tossal dels Cigalons (Manresa) i a la gravera de l'Alou, a Balsareny. La defensa de *Mammuthus meridionalis* trobada el 1957 a Puigberenguer (Manresa), una terrassa fluvial del Cardener, i la de *Palaeoloxodon antiquus* trobada el 1992 a Balsareny en una terrassa fluvial del Llobregat són les peces més emblemàtiques del Museu de Geologia Valentí Masachs. Al voltant de la vitrina que exposa aquestes dues defenses de mamuts, més un ullal d'elefant africà (*Loxodonta africana*) que comparativament es veu ben petit, s'explicà el modelat del relleu pels rius i la formació de terrasses fluvials per l'alternança de períodes amb domini de la sedimentació o bé de l'erosió.

La visió de la gran fauna de mamífers del Quaternari que campà per les terres que ara coneixem com la Catalunya Central es completa amb les restes fòssils provinents de les **coves del Toll** i de les **Toixoneres** (Moià), que comptà amb l'**ós de les caveres**, el lleó de les caveres, hipopòtams, cavalls, rinoceronts, bisons, cérvols, hienes, bous salvatges i una llarga llista d'espècies de mida menor.



Històries emboscades. JOSEP COT, ANTONI GIMENO, LAIA BALDEVEY. Edicions Sidillà, 2024. 250 pàgines.

(Continua)



Sterna, la revista, número 30. Juny - setembre de 2024.

Al sortir de la UPC-Manresa que hostatja el Museu de Geologia ens vam dirigir al turó de Puigberenguer, un mirador excepcional per observar enllà en un dia nítid els horitzons de muntanyes que envolten la comarca de Bages i, més a la vora, la vall del Cardener i les seves terrasses. La població de Sant Joan de Vilatorrada se situa quasi íntegrament a la terrassa més baixa, a la riba dreta a uns 8-10 metres per sobre del riu; el regadiu del Poal ocupa una terrassa de l'esquerra a uns 30 metres; i el nostre punt d'observació, el Puigberenguer, és una altra terrassa de l'esquerra a uns 87 metres del nivell actual del Cardener. Gairebé tota la grava solta de Puigberenguer va ser explotada durant el segle xx; queden testimonis, la base de la terrassa feta de grava cimentada en conglomerat, i el turó pla a una alçada rebaixada.

El dia, però, era fosc i núvol, amb una negror a ponent que anunciava tempesta. El pla inicial era baixar per la barriada Mion, seguir el camí Vell de Joncadella a través del Poal, creuar el Cardener per entrar a Sant Joan de Vilatorrada i, si quedava temps abans de tornar, pujar al turó de Costa Rodona, la terrassa situada a la riba dreta, homòloga a la de Puigberenguer. No va poder ser. A mig matí, després d'haver creuat la barriada Mion, la tempesta de cor vermell que pronosticava el radar de Meteo-

cat estroncà la sortida. Encara bo que ens enxampà ben a prop de la UPC-Manresa, el punt de sortida. L'excursió no es va poder acabar, però sí que van ser completes les explicacions molt ben emmarcades al Museu de Geologia i les observacions des del mirador principal, el Puigberenguer. Malgrat la durada escapçada de l'activitat, va ser un èxit de participació i d'interès que, a més, es va desenvolupar en un entorn proper per a molts. Afegim-hi que l'activitat reconegué els mèrits d'aquells que van obrir camí en aquest camp de la Geologia i la Paleontologia, i de l'existència del Museu de Geologia a la UPC-Manresa. ■



Vitrina de les defenses de mamut al Museu de Geologia

El Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal acull l'Herbari del Bages (1909-1912) de Pius Font i Quer

Aquest estiu s'ha acomplert la cessió en dipòsit de l'històric Herbari del Bages de Pius Font i Quer al Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal de la Universitat de Barcelona (CeDocBiV). L'Herbari del Bages va ser realitzat fonamentalment entre els anys 1909 i 1912 per un jove Pius Font i Quer com a suport testimonial de la seva obra *Ensayo fitotopográfico de Bages*, en realitat la flora vascular d'una comarca de Bages encara no delimitada pel geògraf Pau Vila, presentada com a tesi doctoral de Farmàcia a la Universitat de Madrid publicada el 1914. L'Herbari del Bages conté 628 plecacs acurats corresponents a 618 espècies de plantes vasculares, cadascun amb l'etiqueta original manuscrita amb la identitat botànica i la data i el detall de la localitat del Bages on la planta va ser recol·lectada. Podeu consultar la versió digital de l'**Herbari del Bages**.

Pius Font i Quer deixà l'Herbari del Bages al Centre Excursionista de la Comarca de Bages, del qual era membre i soci fundador. Cal suposar que per una especial estima al CECB, perquè l'Herbari del Bages constitueix una unitat sobre flora del Bages o per ambdues raons alhora, Font i Quer no s'endugué anys més tard l'Herbari del Bages amb ell a l'Institut Botànic de Barcelona. Durant tot aquest temps, l'Herbari del Bages s'ha mantingut a la biblioteca del CECB, a Manresa. Transcorregut més d'un segle, el CECB dona l'Herbari del Bages a l'Ajuntament de Manresa qui, al seu torn, el cedeix

al CeDocBiV per a la seva conservació i ús amb finalitat científica.

Per explicar a la ciutadania l'existència de l'Herbari del Bages, el primer que Pius Font i Quer herboritzà i amb el qual inicià una extensa, valuosa i fecunda trajectòria d'aportació a la botànica, la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Manresa, el Centre Excursionista de la Comarca de Bages, el Centre de Documentació de Biodiversitat Vegetal, l'Associació Memòria i Història de Manresa i la Delegació del Bages de la Institució Catalana d'Història Natural programem les següents activitats:

- Del 15 al 20 d'octubre, al Centre Cultural el Casino (passeig Pere III, Manresa), exposició «L'Herbari del Bages de Pius Font i Quer».
- Dijous 17 d'octubre, a les 19 h, al Centre Cultural el Casino, presentació de l'exposició i conferència «L'Herbari de flora del Bages (1909-1912) de Pius Font i Quer», a càrrec de Florenci Vallès i Jordi Badia de la delegació del Bages de la ICHN.
- Dissabte 19 d'octubre, a les 9 h, al bosc del Suanya, sortida matinal d'observació botànica a l'Anella Verda de Manresa.
- Dilluns 21 d'octubre, a les 16 h, a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona (edifici històric de la UB, Barcelona), conferència «Pius Font i Quer i la seva obra», a càrrec de Joan Vallès, director del CeDocBiV. ■



Què fan els insectes i per què. ROSS PIPER. Cossetània edicions, 2024. 224 pàgines.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

La bellesa de la natura que no veiem. Exposició i conferència

El passat 23 de maig es va celebrar la 93 sessió de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN), que en aquest cas va ser conjunta amb la Societat Catalana de Biologia (SCB), ambdues entitats filials de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Va ser l'acte principal del conjunt exposició-conferència, que ja va començar amb la inauguració de la mostra fotogràfica el 6 de maig en el claustre de l'IEC, on va restar fins al 10 de juny.

Es tracta d'imatges molt originals perquè capten el creixement de fongs i bacteris en caps de Petri (o fora) fotografiats amb tècniques de macro. L'autora de l'exposició és Montse Bayés, que ha escollit el títol «La bellesa de la natura que no veiem» i el subtítol «El vessant artístic dels microorganismes». Les imatges poden suggerir les coses més inversemblants a l'espectador, ja que les formes i textures que adopten els creixements són molt estètiques i realment sorprenents.

Pel que fa a la sessió conjunta, consistí en la conferència coral sobre el tema «Eines

didàctiques per a entendre i aprendre la microbiologia». Van intervenir Marc Llorós (de la Universitat de Vic-UCC), Mercedes Berlanga (de la Universitat de Barcelona, UB), Rubén Duro (Sciences Into Images), el Dr. Ricard Guerrero (excatedràtic de la UB) i finalment la mateixa Montse Bayés.

L'acte va ser un èxit d'assistència, amb prop de mig centenar de persones, omplint la sala de gom a gom, i van fer força preguntes. El conjunt fou molt divers i unes intervencions es complementaven amb les altres, de manera que, a part de passar-ho bé i veure fotos precioses, vam aprendre una mica de microbiologia. ■



Montse Bayés en plena conferència
Foto: Albert Masó

Toni Espadas és Àfrica

Amb aquest títol, el dissabte 5 d'octubre, a les 18.20 h, els companys Albert Masó i Adrià Grau donaran una conferència sobre Toni Espadas. Serà al teatre municipal de Lloret de Mar (pl. Germinal Ros, s/n), dins dels actes de Montphoto Fest.

Toni Espadas era viatger, fotògraf, assessor i guia cultural de viatges a Àfrica, a part d'un bon amic i company. Havia recorregut nombrosos països d'aquest continent, adquirint un coneixement únic de les ètnies que hi habiten, de la fauna salvatge i de la manera d'organitzar viatges fotogràfics. Per desgràcia, enguany va morir sobtadament durant una expedició a Etiòpia.

Començarem fent un recorregut per la vida d'aquest personatge tan singular,

ple d'aventures, a càrrec de dues persones que el coneixien bé des de diferents punts de vista. Després projectarem reportatges a diverses destinacions africanes que havia visitat i organitzat en Toni, començant amb els viatges etnogràfics al Txad, Sudan del Sud, Benin i Etiòpia. Acabarem amb els safaris a Tanzània, Uganda, Masai Mara i Namíbia. ■



Grup de treball Grup Orquidològic de Catalunya

Curs d'orquídies del Pirineu

El 29 de juny de 2024, el GOC-ICHN va organitzar i celebrar un petit curs d'orquídies del Pirineu a Farrera (Pallars Sobirà), al Centre d'Art i Natura, amb les 20 inscripcions exhaurides. Els conductors del curs, Xavier Alamany i Jordi Prat Flamarich, van començar per una introducció a les orquídies a les característiques de la zona –la Coma de Burg– i a les espècies que es poden observar tant per aquesta vall com per tot el Pirineu.

Al cap d'una hora, es va lliurar als assistents una miniguia local impresa, realitzada pel GOC, i procedir a la sortida de camp, sota la pluja, amb el consentiment entusiasta de tothom. La primera parada, pista amunt, va ser davant d'una població d'orquídia tacada (*Dactylorhiza fuchsii*) on el contrast del rosa clar contra el verd brillant de la vegetació molla oferia una visió captivadora. Allà mateix, es va fer incursió a una tremoleda on a l'estrat herbaci hi abundava *Neottia ovata*,



Macro d'un creixement
(Foto: Montse Bayés)



Guia de campo de indicios y señales de los murciélagos. ALFONSO BALMORI. Cossetània edicions, 2024. 138 pàgines.

(Continua)



Miniguia de camp lliurada als inscrits.

D. fuchsii, curraia blanc ja fructificat (*Cephalanthera longifolia*) i fulles d'hel·leborina, molt probablement, d'hel·leborina vermella (*Epipactis atrorubens*).

La segona etapa, amb menys pluja, era una breu passejada fins a l'estany de Burg, acompanyats de platantera de muntanya (*Platanthera chlorantha*). A l'estany, ja reblert, es va fer referència als estudis paleoambientals realitzats aquí per Albert Pèlach, Joan Manuel Soriano i altres (UAB). En mulladius i prats humits propers, vam observar com l'orquis majenc (*Dactylorhiza majalis*) ja anava acabant la floració i donava pas a l'altra orquídia tacada (*D. maculata*) deixant una sèrie de plantes amb caràcters intermedis entre les dues espècies.

Aquí es gaudeix d'una bona panoràmica dels pics que delimiten el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, malgrat els núvols. D'un ramat de vaques, en va saltar una mare jove per intentar envestir-nos un parell de cops, sense cap conseqüències. Tot baixant, es travessa un prat ple d'orquis socarrat (*Neotinea ustulata*). Ja de tornada,



Sortida de camp sota la pluja.
Foto: Xavier Alamy

una assistent va trobar uns peus en poncelles d'epipactis. Per les fulles distants i l'ambient a la vora del bosc, s'evidenciava com a *Epipactis distans*, gens estrany a la zona.



Sortida als prats humits de la Coma de Burg.
Foto: Xavier Alamy

Més avall, hi ha prats de dall on a les seves vores creixen esponerosos l'orquis socarrat, la platantera de muntanya i l'orquídia tacada (*D. fuchsii*), amb abundants peus encara per florir d'hel·leborina vermella. També, uns peus de caputxina olorosa, un dels quals clarament de *Gymnadenia densiflora* i els altres més ambigus, portant-nos a la polèmica de si es tractarien de *G. pyrenaica*, espècie que encara no està plenament acceptada.

Després d'un dinar sorprenent i deliciós al Centre d'Art i Natura, es van consultar llibres i guies que els conductors havien aportat, tot descansant fins a la sortida de tarda, al voltant del poble, on es van visitar més *Epipactis distans* i *E. atrorubens* poncellats, al costat de *Neottia ovata* florides o en fulles. Aquí va aparèixer una mosquera (*Ophrys insectifera*) acabant la floració. Per acabar, sobre la fullaraca a la vora d'un torrent, es van assenyalar el que són uns peus d'hel·leborina de fageda (*E. fageticola*), també poncellats, observats ja en anys anteriors. Aquesta espècie generalment rara no és estranya en aquestes valls en l'hàbitat adequat.

I allà mateix ens vam acomiadar, amb satisfacció general i sense retrets a la pluja, desitjant que l'any que ve es repeteixi, i fins i tot s'ampliï, el curs. Diversos socis del GOC van ser assistents inscrits: la recent Tina Viudez Anglès, la Victoria Cascante, la Pepa Baliu i en Pep Solé Vilanova. ■

Grup de treball Brioli

Jornades brioliquèniques al Catllaràs

Entre els dies 19 i 22 de juliol es va fer una sortida del grup Brioli a la serra del Catllaràs amb l'objectiu de recollir mostres i adquirir coneixement dels briòfits i líquens que habiten a la zona.

La serra del Catllaràs és un massís de natura calcària situat entre la vall de Lillet i les clotades de la Clusa i el clot de Mor a les comarques del Berguedà i el Ripollès que forma part de l'espai d'interès natural Serra del Catllaràs.

La sortida va permetre prospectar i estudiar diferents tipus d'ambients: rouredes de roure martinenc, fagedes amb boix i pi roig, feixes amb vegetació típica d'indrets desemboscats, molleres, terrers i roquissars entre d'altres. Les jornades van ser força intenses

amb dinar al camp inclòs, però van quedar sobradament compensades per les excel·lents sobretauls del vespre i el particular sentit de l'humor de molts dels integrants del grup.



Un tritó pirinenc remullant-se mentre supervisa la recollida de mostres



Cetraria islandica



Vulpicida pinastri

Durant les jornades es van observar i recollir multitud de mostres de briòfits i líquens, algunes d'elles d'espècies prou comunes com els briòfits *Tortella tortuosa* i *Hylocomium splendens* o els líquens *Hypogymnia physodes* i *Pseudevernia furfuracea*, però d'altres força més atípiques, com els briòfits



Nowellia curvifolia

Buxbaumia viridis i *Nowellia curvifolia* o els líquens *Vulpicida pinastri* i *Cetraria islandica*.

Finalment, volem agrair el suport de la ICHN per fer possible aquesta activitat en un entorn que, sens dubte, mereix una especial protecció. ■



Grup de líquenòlegs prospectant sobre l'escorça d'un arbre



Buxbaumia viridis

Grup de treball Antaxius

Trobada grup Antaxius 2024

El 7 de setembre passat, es va dur a terme la trobada anual del grup Antaxius. Aquesta trobada es realitza un cop a l'any i és on coincidim els diferents membres del grup que aprofitem per a realitzar una sortida de camp conjunta, a més, de compartir qüestions i dubtes sobre ortòpters.

Aquesta trobada s'organitza a un lloc diferent i d'aquesta manera podem localitzar i trobar diferents espècies d'arreu del territori català. Aquest any el lloc escollit va ser la Cerdanya per tal de prospectar prats de mitja muntanya.

El primer punt de mostreig d'enguany va ser a la Catalunya Nord, al municipi de Dorres i concretament a la zona de l'ermita de Santa Maria de Bell-lloc. Allà durant unes 3 hores es varen localitzar i identificar diferents espècies d'ortòpters d'interès, tot i que les intencions estaven centrades a localitzar la llagosta negra *Celes variabilis*, una espècie molt escassa a Catalunya i que està catalogada com «en perill d'extinció» en el DECRET 172/2022, de 20 de setembre, del Catàleg de fauna salvatge autòctona amenaçada. La sort i la destresa d'alguns membres del grup varen fer possible la localització de fins a 4 exemplars (1 mascle i 3 femelles) d'aquesta espècie.



A la tarda ens vàrem desplaçar cap al municipi de Llivia, dins l'àmbit administratiu de Catalunya, on es varen prospectar alguns prats similars al del matí. I tot i que es varen



Grup de briòlegs prospectant un petit rierol

trobar i localitzar un bon grapat d'ortòpters, aquí la *Celes variabilis* no es va deixar veure.

I per acabar la jornada, vam anar cap a un hàbitat de bosc de ribera on vàrem poder trobar i localitzar alguna espècie més com el Llagost de rierol *Mecostethus parapleurus* o el Tètrix de codolar *Tetrix subulata* i d'aquesta manera acabar una magnífica jornada amb un munt d'espècies observades, però sobretot una bona sensació de germanor dels integrants del grup que varen poder assistir.

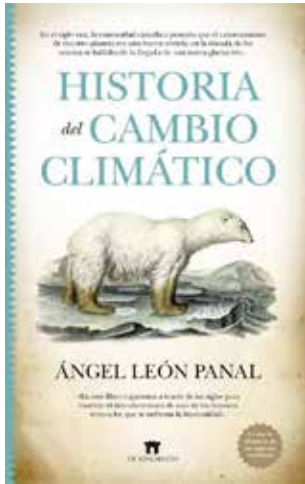
Llistat de les espècies observades durant la trobada.

1. *Stenobothrus lineatus*
2. *Sorapagus catalaunicus*
3. *Oedipoda caerulescens*
4. *Chorthippus (Chorthippus) dorsatus*
5. *Ephippiger diurnus cunii*
6. *Platycleis albopunctata*
7. *Calliptamus barbarus*
8. *Oecanthus cf. pellucens*
9. *Chorthippus (Glyptobothrus) gr. biguttulus*

(Continua)



El Dr. Jover fotografiant una granota roja que custodiava les mostres del dia



Historia del Cambio Climático. ÀNGEL LEÓN PANAL. Editorial Guadalmazán, 2024. 368 pàgines.

10. *Omocestus (Dirshius) rufipes*
11. *Tessellana tessellata*
12. *Stenobothrus cf. nigromaculatus*
13. *Acrotylus fischeri*
14. *Euchorthippus elegantulus gallicus*
15. *Stauroderus scalaris*
16. *Chorthippus vagans*
17. *Acrotylus insubricus*
18. *Gryllus campestris*
19. *Tettigonia viridissima*
20. *Locusta* sp.
21. *Celes variabilis*
22. *Aiolopus strepens*
23. *Calliptamus italicus*
24. *Omocestus (Dirshius) petraeus*
25. *Nemobius sylvestris*
26. *Arcyptera (Arcyptera) fusca*
27. *Chorthippus (Glyptobothrus) apricarius*
28. *Omocestus (Dirshius) haemorrhoidalis*
29. *Phaneroptera (Phaneroptera) cf. nana*
30. *Euthystira brachyptera*
31. *Mecostethus parapleurus*
32. *Pseudochorthippus parallelus erythropus*
33. *Tetrix subulata*. ■

Societats adherides

Nou cicle «Conferències mineralògiques de tardor 2024», del Grup Mineralògic Català

El Grup Mineralògic Català (GMC) tornem a recuperar de nou el cicle de «Conferències Mineralògiques de Tardor» que va patir, lamentablement, una obligada aturada provocada per la Covid-19. Les restriccions i condicionaments sanitaris haguts durant els anys posteriors al 2020, sumats a l'impacte que la Covid-19 va significar en la gestió del GMC, va fer que ens plantegéssim la seva anul·lació definitiva del programa d'activitats culturals de la nostra estimada associació.

Un cop superades les dificultats esmentades, des del GMC ens hem proposat recuperar aquest espai de presentació i debat d'idees al voltant del món geològic i mineralògic, dins de l'agenda científica catalana. En el programa d'aquest any comptarem amb alguns dels protagonistes més importants de l'actualitat geològica i mineralògica catalana i espanyola, alguna amb importants repercussions internacionals, com podreu comprovar en el programa del cicle que us detallem a continuació.

Hem planificat conferències amb temàtiques molt actuals i obrirem el cicle amb la Dra. Yael Díaz, conservadora de Petrologia del MCNB (Museu de Ciències Naturals de Barcelona), que ens parlarà del Complex Neolític Miner de Gavà. Descobrirem novetats científiques de primer ordre sobre els darrers descobriments mineralògics i arqueològics lligats a la mineria neolítica d'un dels jaciments miners més importants d'Europa.

Aquesta conferència serà seguida per la del Dr. Marc Campeny, conservador de Mineralogia del MCNB, que ens presentarà els resultats dels estudis de les mineralitzacions fumarolians del volcà Tajogaite, a l'illa de la Palma.

Hem aconseguit comptar també amb el Dr. José Mangas, catedràtic de Cristal·lografia i Mineralogia de la Facultat de Geologia de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria. La seva participació

en l'equip d'experts de l'estudi geològic de l'erupció del volcà Tajogaite, ens permetrà gaudir del seu testimoni privilegiat com a geòleg, per comprendre l'estructura vulcanològica de l'erupció. Així mateix, el Dr. Mangas ens presentarà les implicacions de passat, present i futur que aquesta erupció imposa als seus ciutadans i també als turistes que la visitarem en algun moment de les nostres vides. Sobretot, pel que fa a la planificació urbanística i turística de l'illa de la Palma i la salvaguarda del patrimoni geològic que ha significat la gènesi d'un espai natural geològic verge. Tot això, sempre des de la visió d'un geòleg estudiós del vulcanisme de les Illes Canàries.

La següent conferència la protagonitzarà una brillant i jove científica catalana, destacada en l'àmbit de la geologia i mineralogia extraplanetària per la seva participació en la

CONFERÈNCIES MINERALÒGIQUES de TARDOR
A L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS 2024

30 Octubre Dimecres <small>Sala Pi i Sunyer</small>	GEOARQUEOLOGIA DEL COMPLEX NEOLÍTIC MINER DE GAVÀ: CONEIXEMENTS ACTUALS I NOUS AVENÇOS. Dra. Yael Díaz Acha. Geòloga. Conservadora de Petrologia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.
13 Novembre Dimecres <small>Sala Pi i Sunyer</small>	LES MINERALITZACIONS FUMAROLIANS DEL VOLCÀ TAJOGAITE (LA PALMA, ILLES CANÀRIES). Dr. Marc Campeny Crego. Geòleg. Conservador de Mineralogia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.
22 Novembre Dimecres <small>Sala Pere i Joan Corominas</small>	GEOLOGIA I MINERALOGIA PLANETÀRIA. REPTES I PERSPECTIVES DE FUTUR DE L'EXPLORACIÓ DE LA LLUNA I ALTRES COSSOS DEL SISTEMA SOLAR. Dra. Marina Martínez. Geòloga. Investigadora postdoctoral a la Goethe-Universität Frankfurt (Alemanya). Investigadora de l'equip CASA Moon de l'Institut SSERVI de la NASA. Integrant de la missió Hypatia II.
27 Novembre Dimecres <small>Sala Pere i Joan Corominas</small>	LA ERUPCIÓ DEL VOLCÀ TAJOGAITE: CARACTERÍSTIQUES Y MATERIALES. REALIDAD VULCANOLÒGICA ACTUAL Y PLANIFICACIÓ TERRITORIAL POSERUPCIÓ. Dr. José Mangas Viñuela. Geòleg. Catedràtic de Cristal·lografia i Mineralogia de la Facultat de Geologia de la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Islas Canarias.
11 Desembre Dimecres <small>Sala Pi i Sunyer</small>	LA MINERALOGIA I LA MINERIA DEL FERRO A LA SERRA DE LES FERRERES, BRUGUERS, GAVÀ, BAIX LLOBREGAT. Sr. Joan Rosell Riba. Químic i mineralogista. Soci de l'ICHN i expresident del Grup Mineralògic Català. Gerent de Rosell Minerals.

Foto: Annamaria Ursula

Horari: 18:30 a 21:00 hores. Lloc: Seu de l'Institut d'Estudis Catalans, Casa de Convalescència, Carrer del Carme, 47, 08001 Barcelona. Activitat gratuïta, no cal inscripció prèvia.



Institut Català d'Història Natural



Grup Mineralògic Català



2025 gmc 50 anys



Museu de Ciències Naturals de Barcelona

(Continua)

missió Hypatia de la NASA, la Dra. Marina Martínez, actualment investigadora postdoctoral a la Goethe-Universität de Frankfurt, Alemanya. La seva ponència versarà sobre els darrers avenços en l'estudi mineralògic de la Lluna, els asteroïdeus, Mart i altres cossos espacials del sistema solar. Ben segur que ens descobrirà com es planifica i organitza la recerca fora de la Terra i els plans que hi ha sobre les possibles futures missions a Mart.

Per finalitzar el cycle, a tocar de Nadal, comptarem amb el nostre company i darrer president del GMC, Joan Rosell. Ens presentarà les darreres troballes mineralògiques a les mines del turó de Rocabrúna (Bruguers, Gavà) i ens acostarà a la importància històrica de la mineria del ferro a la serra de les Ferreres de Gavà. També servirà per presentar, en la seu de l'IEC, el llibre publicat a inicis d'any. Serà un magnífic colofó que tancarà el cycle amb una visió complemen-

tària de com el varem començar a l'octubre amb la Dra. Yael Díaz.

El cycle «Conferències Mineralògiques de Tardor 2024» es realitza gràcies al suport de la ICHN que ens ha facilitat l'organització i coordinació de totes i cadascuna de les conferències. Volem agrair a l'IEC la seva generositat en acollir-nos i cedir-nos les instal·lacions i sales de la Casa de la Convalescència, on varem gaudir de molts moments entranyables en les anteriors edicions del cycle, i on esperem renovar-los en aquest que us presentem avui.

Esperem que en un futur pròxim, aquest suport ens permeti poder posar al servei dels socis i sòcies de la ICHN i del GMC, les conferències en format digital, per tal de poder recuperar-les en qualsevol moment i lloc, apropant-nos més a una difusió universal del coneixement científic català lligat a la mineralogia i la geologia. ■



Miconia, revista botànica catalana independent, ha dedicat el número vuit, de l'any 2024, al Dr. Oriol de Bolòs, amb motiu del centenari del seu naixement.

Aquest volum va ser presentat el 16 de maig en el Centre Excursionista de Catalunya, en un acte que presidí Eduard Cayón, president del CEC, i comptà amb la participació de Jordi Bolòs, fill del Dr. Bolòs, i de l'equip que fa possible la revista *Miconia*. La revista es troba **disponible** –gratuïtament en format digital o bé impresa sota comanda, al web de Bubok.

Novetats editorials

Una planta sota el mar

Una planta sota el mar, és una obra col·laborativa escrita per Sònia Duñach, Bernat Garrigós i Boris Weitzmann, publicada per Brau Edicions. Aquest llibre se centra en la *Cymodocea nodosa*, una planta marina coneguda com a gram, que es troba en les aigües de la Mediterrània i que sovint és confosa amb la posidònia, però té característiques i funcions ecològiques pròpies.

El llibre destaca l'extens prat de *Cymodocea nodosa* que cobreix unes 800 hectàrees a la badia de Roses. Aquest prat subaquàtic és un ecosistema vital que proporciona refugi i aliment a una gran varietat d'espècies marines. A més, juga un paper crucial en la protecció de la costa contra l'erosió i en la millora de la qualitat de l'aigua, a part de ser un corredor ecològic entre àrees protegides.

Els autors combinen text informatiu amb imatges impressionants per oferir una visió completa d'aquest ecosistema subaquàtic. A

través de les seves pàgines, els lectors poden descobrir els secrets d'aquest prat marí, la seva biodiversitat i la seva importància ecològica i econòmica. El llibre també aborda els desafiaments que enfronta aquest ecosistema, com ara la contaminació i el canvi climàtic, i subratlla la necessitat de la seva conservació.



Sònia Duñach, Bernat Garrigós i Boris Weitzmann són experts en biologia marina i han dedicat gran part de la seva carrera a l'estudi dels ecosistemes marins. La seva experiència i passió es reflecteixen en cada pàgina del llibre, fent-lo accessible tant per a experts com

per a lectors interessats en la natura i la conservació.

Aquest llibre és una excel·lent opció per a aquells que vulguin aprofundir en el coneixement dels ecosistemes marins de la Mediterrània i comprendre la importància de protegir-los. Amb la seva combinació de rigor científic i bellesa visual, és una obra que inspira i educa alhora. ■

Legislació

Andorra

Ordre ministerial de data 20-6-2024 relativa a la **temporada de caça** i als plans de caça per als anys 2024-2025. BOPA núm. 72 de 26 de juny de 2024.

Ordre ministerial del 8-8-2024 de modificació de l'ordre ministerial relativa a la **temporada de caça** i als plans de caça per als anys 2024-2025. BOPA núm. 89 de 9 d'agost de 2024.

Catalunya

ACORD GOV/165/2024, de 23 de juliol, pel qual s'aprova la modificació de la delimitació de la Zona d'especial protecció per a les aus del **Delta del Llobregat** (codi ES0000146); es proposa la modificació de la delimitació del Lloc d'importància comunitària Delta del Llobregat (codi ES0000146), que passa a denominar-se Aiguamolls del Delta del Llobregat (codi ES5110027), i s'impulsen mesures per garantir el futur del Delta del Llobregat. DOGC núm. 9212 de 25 de juliol de 2024. ■

(Continua)

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretària de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Les xarxes socials de la ICHN

Seguiu les novetats relacionades amb les activitats de la ICHN a [Twitter](#), [Facebook](#), [Instagram](#) i al canal [Youtube](#).

Amb el suport de



fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN (ed. electrònica): 2339-5672
ISSN (Ed. impresa): 1135-8815
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Agenda

Assemblea general de socis de la institució

Dimarts 1 d'octubre de 2024, a les 18 h, a la sala Pere i Joan Coromines de l'Institut d'Estudis Cataans. Trobareu el detall de les informacions al [web](#) de la ICHN.

Cursos naturalistes

- De l'11 al 13 d'octubre de 2024, a l'Espai Teuleria (Camí de la Teuleria, 13, 17800 Olot, Girona), «*El vulcanisme de la Garrotxa*», a càrrec de Joan Martí Molist, IDAEA-CSIC.
- Els dies 19 i 20 d'octubre de 2024, al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, «*Els sons de la natura com a recurs per a l'estudi dels sistemes naturals*», a càrrec d'Eloïsa Matheu, biòloga experta en bioacústica.

Trobareu tots els programes complets i tota la informació (preu, inscripcions, material necessari i punt de trobada) al [web](#) de la ICHN.

Grup de treball Antaxius

Dissabte 14 i diumenge 15 de setembre de 2024 «*Dia dels grills i dels saltamartins*». Jornades de recerca d'ortòpters arreu del territori de Catalunya. Sortides de camp, obertes al públic, a diferents comarques de Catalunya, guiades per experts del grup Antaxius-ICHN.

Aquestes visites es faran guiades per experts en els indrets següents: l'Alt Empordà, Aiguamolls de l'Empordà, a càrrec de Joan Ventura; la Garrotxa, a càrrec de Rafael Carbonell; el Bages, a càrrec de Sergi Fernández; la Segarra (Canós), a càrrec de Daniel Espejo; el Lluçanès, a càrrec de Pol Sar; el Baix Llobregat (Pineda del Remolar), a càrrec de Diego Fernández.

Si hi esteu interessats, envieu un missatge a grupantaxius@gmail.com, indicant el vostre nom i DNI i la comarca en la qual voleu participar.

Delegació del Bages

- Del 15 al 20 d'octubre, al Centre Cultural el Casino (passeig Pere III, Manresa), exposició «*L'Herbari del Bages de Pius Font i Quer*».
- Dijous 17 d'octubre, a les 19 h, al Centre Cultural el Casino, presentació de l'exposició i conferència «*L'Herbari de flora del Bages (1909-1912) de Pius Font i Quer*», a càrrec de Florenci Vallès i Jordi Badia de la Delegació del Bages de la ICHN.
- Dissabte 19 d'octubre, a les 9 h, al bosc del Suanya, sortida matinal d'«*observació botànica a l'Anella Verda de Manresa*».
- Dilluns 21 d'octubre, a les 16 h, a l'Aula Magna de la Universitat de Barcelona (edifici històric de la UB, Barcelona), conferència «*Pius Font i Quer i la seva obra*», a càrrec de Joan Vallès, director del CeDocBiV.

Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN)

- Dissabte 28 de setembre de 2024, d'11 a 14 h, «*Busquem petits geòlegs*», taller adreçat a nens i nenes de 7 a 12 anys, a càrrec d'Ingrid Soriguera i Jordi Vilà, de Geòleg.CAT.
- Dissabte 5 d'octubre de 2024, de 8 a 14 h, al Castell de Montesquiu, «*Dia Mundial dels Ocells*».
- Dissabte 19 d'octubre de 2024, de 9.30 a 14 h, «*Sortida de descoberta geològica*», a càrrec de Jordi Espuny.
- Dissabte 26 d'octubre de 2024, de 9 a 14 h, «*Els bolets*», a càrrec de Jordi Baucells.

Trobareu la informació completa del cicle a: www.museudelter.cat – mon.uvic.cat/cerm – www.gno.cat.

Grup Mineralògic Català

- Del 30 d'octubre a l'11 de desembre de 2024, tindrà lloc, a la seu de l'IEC, el cicle «*Conferències Mineralògiques de Tardor, 2024*». Mireu la pàgina 8 d'aquest NOTÍCIES o el [web](#) del GMC.
- Dimecres 30 d'octubre de 2024 «*Geoarqueologia del complex neolític miner de Gavà: coneixements actuals i nous avenços*», a càrrec de Yael Díaz, geòloga, conservadora de petrologia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Xavier Alamany, Jordi Badia, M. José Chesa, Josep Germain, Josep Antoni Ignacio, Albert Masó, Josep Nuet, Xavier Soler, Florenci Vallès, Joan Ventura i Boris Weitzmann.